

OKRUGLI STO U ČAST PROFESORKE MIRJANE ŽIVKOVIĆ: KOMPOZICIJA, MUZIČKA TEORIJA, PEDAGOGIJA

Ivana Medić

Muzikološki institut SANU, Beograd
dr.ivana.medic@gmail.com

Primljeno / Received 19. 10. 2021.

Prihvaćeno / Accepted 25. 11. 2021.

Dana 15. maja 2021. godine u Velikoj sali Fakulteta muzičke umetnosti u Beogradu održan je Okrugli sto *U čast profesorke Mirjane Živković: kompozicija, muzička teorija, pedagogija*. Mirjana Živković (Split, 3. maj 1935. – Beograd, 26. april 2020) bila je ugledna srpska kompozitorica, profesorka teorijskih predmeta, autorka velikog broja udžbenika i priručnika koji se i danas koriste u muzičkim školama i na fakultetima. Okrugli sto je organizovala Katedra za muzičku teoriju Fakulteta muzičke umetnosti, gde je prof. Živković provela najveći deo svoje pedagoške karijere, prošavši sva zvanja do redovnog profesora; do odlaska u penziju 2002. godine obavljala je i dužnost šefa katedre.

S obzirom na pandemijske okolnosti, okrugli sto je održan pred maksimalnim dozvoljenim brojem posetilaca, a prisustvovali su članovi porodice prof. Živković, kao i veliki broj kolega, prijatelja, nekadašnjih studenata i saradnika. Organizatorke Okruglog stola, dr Anica Sabo, dr Jelena Mihajlović-Marković i dr Ivana Ilić, osmislile su ovaj događaj uz smenjivanje formalnih i slobodnijih segmenata. Na početku programa, okupljenima se obratila mr Ljiljana Nestorovska, redovni profesor i dekan Fakulteta muzičkih umetnosti u Beogradu, koja se osvrnula na svoje višedecenijsko poznanstvo i saradnju sa Mirjanom Živković, najpre kao njena učenica u SMS *Josip Slavenski* u Beogradu, zatim i kao njena studentkinja na Fakultetu muzičke umetnosti, a napokon i koleginica. Prof. Nestorovska je obećala da će se založiti da se, čim okolnosti dozvole, organizuje autorsko veče Mirjane Živković, gde će biti izvedene njene najuspelije kompozicije. Nakon toga, posetiocima se obratio i dr Zoran Božanić, vanredni profesor i šef Katedre za muzičku teoriju, koji se ukratko osvrnuo na najznačajnija pedagoška dostignuća prof. Živković i na njen požrtvovan dugogodišnji rad u cilju unapređenja nastave teorijskih predmeta, kao i uspostavljanja muzičke teorije kao naučne discipline u našoj sredini. Na završetku ovog uvodnog dela skupa, pijanistkinja Natalija Mladenović izvela je *Baladu br. 2* Mirjane Živković.

U radnom delu skupa pročitano je pet radova, autora različitih generacija koji su profesionalno vezani za Katedru za teorijske predmete FMU, a koji su osvetlili različite segmente višedecenijskog delovanja rada Mirjane Živković. Radni deo je otvoren izlaganjem prof. dr Anice Sabo, redovnog profesora u penziji, koja je osve-

tila tačke preplitanja kompozitorskog, teorijskog i pedagoškog delovanja Živkovićeve, uz poseban osvrt na etape u njenom pedagoškom radu, najpre u SMŠ *Josip Slavenski*, a zatim i na Fakultetu muzičke umetnosti, gde je predavala brojne predmete i osmislila inovativne nastavne programe. S obzirom na to da su prof. Sabo i prof. Živković provele više decenija kao kolegice sa katedre, prof. Sabo je u svom obraćanju podelila sa slušaocima veliki broj neposrednih uvida. S druge strane, Anica Sabo je ukazala i na recepciju kompozitorskog stvaralaštva Mirjane Živković, pročitavši odlomke iz kritika pisanih povodom premijernih izvođenja njenih dela, u kojima su savremenici prepoznali najznačajnije odlike njenog kompozitorskog rukopisa: liričnost, duboko proživljena tumačenja poetskog teksta, sklonost ka kamernom zvuku, slobodan tretman tradicionalnih (posebno baroknih i klasičnih) formi, maštovitost zvučne slike uz veliki broj inovativnih postupaka u orkestraciji, ali i filozofsko-programsku potku njenih značajnih ostvarenja. Međutim, Sabo je naglasila i da je, usled profesorkine velike posvećenosti muzičkoj pedagogiji, naučnoistraživačkom radu i drugim društvenim angažmanima, došlo do izvesnog zapažavanja njenog umetničkog rada, te je, kao i prof. Nestorovska, istakla da bi kompozicije Mirjane Živković morale mnogo češće da budu zastupljene na našim i svetkim koncertnim podijumima.

Msr Jelena Jelenković, nastavnik stručnog predmeta na Katedri za muzičku teoriju, pročitala je rad pod nazivom *Tragovi ka sopstvenosti: omuzikaljenje stihova Miloša Crnjanskog u lirici Mirjane Živković*. S obzirom na to da je Jelena Jelenković čitavih pola veka mlađa od prof. Živković, nije imala prilike da sa njom profesionalno saraduje, te se opredelila da osvetli jedan segment njenog kompozitorskog stvaralaštva, konkretno solo pesme inspirisane poezijom srpskih pesnika, uz detaljnu analizu pesme *Trag* na stihove Crnjanskog. Jelenkovićeva je najpre istakla izazovnost prenošenja poezije Miloša Crnjanskog u muziku, a zatim i prezentovala na koji način je Živkovićeva uspeła da uklopi ovu modernističku, visoko ritmizovanu poeziju, u sopstveni zvučni univerzum.

S druge strane, dr Jelena Mihajlović-Marković, docent na Katedri za muzičku teoriju, koja je provela više decenija neposredno saradujući sa profesorkom Živković, najpre kao njena asistentkinja, zatim i magistrantkinja, bila je u prilici da 'iz prve ruke' osvetli interakciju naučnog, teorijskog i praktičnog u pristupu pedagogiji Mirjane Živković. Poseban osvrt bio je rezervisan za naučne i pedagoške publikacije koje je prof. Živković, aktivna i u dubokoj starosti, objavila tokom poslednje decenije svog života: zbirku naučnih i teorijskih radova pod nazivom *Interakcija muzike i vremena* (2014) i pedagoški priručnik *Harmonija na dirkama* (2019) – potonji sagledan u paraleli sa profesorkinim prvim priručnikom, *Harmonija u okviru muzičkih stilova*, objavljenim davne 1978. godine. Na ovaj način, Jelena Mihajlović-Marković je istakla kontinuitet profesorkine pedagoške misli i misije, pri čemu je presudna bila njena reforma nastavnog plana predmeta *Harmonija*, odnosno, potreba da se ovaj predmet poveže sa istorijskim razvojem muzičkih stilova i da se proučava putem analize značajnih dela iz muzičke literature.

Dr Srđan Teparić, docent na Katedri za teorijske predmete i, takođe, nekadašnji asistent prof. Mirjane Živković, pod čijim je mentorstvom diplomirao i magistrirao, već godinama ostvaruje paralelnu aktivnost kao jedan od najznačajnijih muzičkih kritičara u našoj sredini. Zbog toga je ovom prilikom Teparić odlučio da svoje izlaganje posveti autorskim koncertima Mirjane Živković iz 2015. i 2019. godine, sa akcentom na poznu fazu njenog kompozitorskog stvaralaštva. Prvi od ovih autorskih koncerata priređen je u čast njenog osamdesetog rođendana, a na njemu su izvedena dela nastala između 2008. i 2015. godine, uz dodatak čuvene *Basme za mecosopran i četiri timpana* iz 1968. godine. Drugi koncert bio je organizovan 11. marta 2019. godine, pod nazivom *Strune*, posvećen njenom stvaralaštvu za gudačke instrumente, u širokom hronološkom rasponu. U svojim kritičarskim osvrtima pisanim za Radio Beograd, Teparić je uočio nove stilske crte, između ostalog napuštanje ekspresionizma (koji je preovladavao u ranijim fazama njenog stvaralaštva) u korist posebne vrste senzibiliteta i naglašene emocionalnosti, prijemčivosti i kantabilnosti. Teparić je istakao i blisku saradnju kompozitorke sa izvođačima poput Edit Makedonske i Borislava Čičovačkog, koji su je inspirisali da im posveti svoja pozna ostvarenja.

Na završetku radnog dela okruglog stola, dr Ivana Ilić, docent na Katedri za muzičku teoriju, pročitala je rad pod nazivom *Harmonia perfetta: o poimanju harmonije u pisanoj reči i pedagoškoj praksi Mirjane Živković*. Kao pripadnica poslednje generacije studenata muzikologije, kompozicije i dirigovanja koji su slušali predmet *Harmonija sa harmonskom analizom* u klasi prof. Živković, Ivana Ilić je detaljno opisala kako su se odvijali časovi i sa koliko ljubavi i posvećenosti je profesorka prenosila svoje enciklopedijsko znanje na studente.

Okrugli sto je završen slobodnim delom, gde su se prijatelji i kolege prof. Mirjane Živković prisetili epizoda iz njenog bogatog i ispunjenog života. U slobodnom delu su učestvovali: dr Nadežda Mosusova, naučni savetnik Muzikološkog instituta SANU u penziji; Predrag Repanić, redovni profesor Fakulteta muzičke umetnosti; najzad, autorka ovog prikaza, dr Ivana Medić, viši naučni saradnik Muzikološkog instituta SANU, koja je karijeru započela upravo kao asistentkinja prof. Živković za predmete *Harmonija sa harmonskom analizom* i *Analiza muzičkog dela*, sada već davne 1999. godine. U ovom završnom izlaganju, autorka ovog prikaza je sumirala njen pedagoški pristup sledećim rečima: *Profesorka je želela da studenti shvate da harmonija ne ide od tona do tona, od akorda do akorda, već da svuda mogu da prate kadencione procese, da vide gde kompozitor — i koliko — odlaže kadencu i rasteže muzičku rečenicu, dok na nju konačno ne stavi tačku... Profesorka se ježila na pedagogoge koji pokušavaju da harmoniju predaju kao nekakve ukrštene reči ili sudoku, vodoravno i uspravno... Njoj je živa muzika i logika muzičkog toka bila najvažnija od svega*. Ova poslednja rečenica može da posluži kao epitaf Mirjane Živković, vrhunskog pedagoga, umetnika i profesionalca, koje će se generacije njenih učenika, studenata, kolega i sledbenika, zauvek sećati sa neizmernom zahvalnošću i poštovanjem.